

Aan : Algemeen bestuur

Datum vergadering : 1 oktober 2021

Van : Judith Bokhove, voorzitter DB.

Onderwerp : Verkenning opzet landelijke hervormingsagenda jeugdhulp

Bijlage(n) : 1. Uitspraak arbitragecommissie
2. Advies commissie Sint
3. Advies Raad openbaar bestuur

Inleiding

Op 28 mei jongstleden deed de arbitragecommissie uitspraak over ophoging van het gemeentelijk budget voor jeugdhulp. Hierbij deed de commissie ook de aanbeveling aan het Rijk en de VNG om een hervormingsagenda op te stellen met het doel jeugdhulp effectiever te maken en tegelijk de kosten te verminderen. Het Rijk heeft naar aanleiding van de uitspraak voor 2021 en 2022 extra middelen toegezegd. De VNG-commissie Zorg, Jeugd en Onderwijs heeft verklaard voornoemde uitspraak financieel en inhoudelijk volledig te omarmen en zich verantwoordelijk te weten voor het uitvoeren van de hervormingsagenda. Voorwaarde voor de VNG is wel dat het Rijk en gemeenten tot meerjarige financiële afspraken komen in lijn met de arbitrage uitspraak. Voor de begrotingsjaren 2023 tot en met 2025 heeft het Rijk al aangegeven dat gemeenten een stelpost mogen opnemen.

In deze verkennende notitie komt het volgende aan de orde:

1. Hoofdboodschap
2. Landelijk financieel kader en impactanalyse maatregelen.
3. Bijlages.

Bespreekpunt

Het AB wordt gevraagd te bespreken:

- Een eerste verkenning over de consequenties van de hervormingsagenda.

1. Hoofdboodschap

Het gedachtegoed achter de hervormingsagenda is logisch en goed. In de regio is al eerder een maatregelenpakket met een financiële taakstelling vastgesteld. Deze is deels doorkruist door de Covid-19 pandemie.

Er bestaat een aantal zorgen en aandachtspunten ten aanzien van de voorgestelde maatregelen en het proces vanaf 2022. Zo vraagt een aantal maatregelen aanpassing van wetgeving en investeringen, waardoor de veronderstelde bezuiniging per 2022 niet haalbaar lijkt. Naast het realiseren van besparingen zijn ook de maatschappelijke implicaties van maatregelen belangrijk. Deze moeten zorgvuldig worden getoetst. Het gaat hier om de meest kwetsbare gezinnen. De maatregelen zijn uitsluitend (verkokerd) geschreven vanuit de uitvoering van de Jeugdwet. De maatregelen leiden tot minder uitgaven vanuit deze wet, maar tot meerkosten op andere domeinen (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs en Wmo) waar gemeenten financieel voor verantwoordelijk zijn. In een aantal maatregelen zit een wederzijdse

tegenstrijdigheid of beïnvloeding. Dit vraagt zorgvuldige monitoring. Zorgpunt is ook dat nog niet duidelijk is wat het financiële eindplaatje is dat Rijk en VNG nastreven. Er zijn nog veel maatregelen met 'pm' en er zijn maatregelen waar inhoudelijk nog geen overeenstemming over is.

In relatie tot bovenstaande aandachtspunten lijkt het wenselijk de maatschappelijke impact van maatregelen eerst in pilotvorm te toetsen. Dit mede om herhaling te voorkomen van de situatie bij de invoering van de Jeugdwet in 2015, toen eerst werd bezuinigd en vervolgens in de praktijk bleek dat dit sterk negatieve effecten had. Verder is een goede monitoring van belang.

2. Landelijke financieel kader en impactanalyse maatregelen

Achtergrond

In reactie op het advies van de arbitragecommissie heeft het Rijk voor 2 jaar extra budget beschikbaar gesteld aan gemeenten, namelijk voor 2021 en 2022. Voor de jaren daarna dienen nog afspraken gemaakt te worden. Het Rijk heeft wel aangegeven dat gemeenten een stelpost mogen opnemen voor de begrotingsperiode 2023 tot en met 2025. Uitgangspunt voor de extra middelen, zoals in arbitrage uitspraak opgenomen, is de € 1,9 miljard die gemeenten daadwerkelijk tekortkwamen (onderzoek AEF) in het jaar 2019. De stijgende trend van kosten na 2019 is niet meegenomen. In de berekening zijn ook geen kosten voor transformatie of innovatie meegenomen. Tegelijkertijd wordt, als onderdeel van de hervormingsagenda en de veronderstelde impact van te nemen maatregelen, ingaande 2022 al een bezuiniging van €214 miljoen ingeboekt oplopend tot ruim € 1 miljard in 2027 op basis van de extra middelen.

Overzicht financiële ontwikkeling o.b.v. arbitrage uitspraak

jaar	Uitgangspunt extra middelen (miljoen)	Bezuiniging (miljoen)	Extra middelen (miljoen)
2022	1.900	214	1.319
2023	1.900	374	1.485
2024	1.900	463	1.396
2025	1.900	570	1.289
2026	1.900	961	898
2027	1.900	1.017	842
2028	1.900	1.017	842

Opmerking:

1. In 2022 is er al een extra €300.000.000 miljoen beschikbaar o.b.v. een eerdere toezegging. Deze zijn verrekend bij 2022, daarom resteert €1.3 miljard
2. In de berekening over alle jaren heeft nog een herberekening plaatsgevonden die impact heeft op de daadwerkelijke bedragen Extra middelen

De arbitragecommissie heeft de maatregelen die de commissie Sint heeft opgenomen in haar rapport als uitgangspunt genomen voor de hervormingsagenda. Rijk en VNG hebben overeenstemming over het (mogelijke) financiële effect van een aantal maatregelen. Deze zijn opgenomen in de arbitrage uitspraak. Deze maatregelen zijn de basis voor het meerjarige financiële overzicht (zie voorgaande tabel) tot en met 2028. Voor andere maatregelen geldt dat de VNG en het Rijk het inhoudelijk of financieel nog niet eens zijn over noodzaak/nut en de mogelijke impact. Rijk en VNG bespreken deze mogelijke maatregelen verder in het ontwikkelproces van de hervormingsagenda. Het effect op de toekomstige gemeentelijke middelen is nog niet te voorzien. Belangrijk aandachtspunt van de arbitragecommissie is dat alle

maatregelen na invoering op inhoudelijke (maatschappelijke) en financiële impact gemonitord worden. Hier ligt een belangrijke taak voor de gemeenten en de VNG.

Voorgestelde maatregelen

Dat een hervormingsagenda wordt opgesteld is positief. De voorbije jaren is in de praktijk steeds meer gebleken dat zowel regelgeving, bekostiging als uitvoering aanpassing behoeft. Dat is overigens niet vreemd. De Jeugdwet was nieuw, betrof een majeure wijziging ten opzichte van het bestaande en niet alle ontwikkelingen waren te voorzien. Het gedachtegoed achter de agenda is prima, echter er zijn zorgen of de focus niet te eenzijdig ligt op de kostenkant en dat de maatschappelijke impact te weinig aandacht krijgt. Het betreft hier kwetsbare gezinnen.

Positief advies, Doen we al, Negatief advies.

Positief	Doen we al	Negatief
Wettelijke afbakening reikwijdte jeugdhulp.	Verkennen bevorderen versnellen uitstroom	Inperken lichte zorgvormen
Niet werkende of schadelijke interventies uitsluiten uit het pakket.	Brede invoering POH-jGGZ	Centralisatie bepaalde vormen van gespecialiseerde jeugdhulp
Terugdringen van tekorten door zaken vanuit de Jeugdwet niet meer te doen	Selectie en contractering	Optimalisatie na externe verwijzing (medisch) of bepaling (GI)
Vereenvoudigen keten jeugdbescherming.	Regionalisering	Versmallen medische verwijsroute en GI-route
Voorkomen en verkorten van residentiële jeugdzorg.	Tariefdifferentiatie	Inperken lichte zorgvormen
Normaliseer voogdij-ondersteuning (meer inzetten op informele steunfiguren)	Reguleren medische verwijsroute en GI-route	Centralisatie bepaalde vormen van gespecialiseerde jeugdhulp
Afbakening Jeugdwet in relatie tot andere wetten - volwassenen-GGZ	GI voeren bij complexe problematiek overleg met gemeenten voor verwijzing	Optimalisatie na externe verwijzing (medisch) of bepaling (GI)
De volledige regie op de toegang bij gemeenten beleggen	Afbakening Jeugdwet in relatie tot andere wetten- bestaanszekerheid	Versmallen medische verwijsroute en GI-route
Terugdringen van tekorten door zaken vanuit de Jeugdwet niet meer te doen	Investeer in het versterken van het normale leven/veerkracht binnen en buiten de Jeugdwet	
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage		
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor ambulante zorg op locatie met uitzondering van daghulp		
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor ambulante zorg op locatie met uitzondering van inzet van het wijkteam		

Per maatregel is in bijlage 1 een korte toelichting gegeven wat de impact is in relatie tot de regionale situatie. Ook wordt aangegeven hoe aangekeken wordt tegen de haalbaarheid van de financiële impact.

In de kolom Positief staan de maatregelen opgenomen waar ambtelijk positief tegen aangekeken wordt. Dit betekent niet per se dat de financiële impact in het door Rijk en VNG veronderstelde tempo haalbaar wordt geacht. Bijvoorbeeld het inperken van de reikwijdte van de Jeugdwet vraagt besluitvorming die voorbereidingstijd vergt. Andere maatregelen lijken voor onze regio geen aanvullende financiële impact te hebben. Bijvoorbeeld de maatregel 'beperken verwijzing naar gecontracteerd aanbod' wordt in onze jeugdhulpregio al uitgevoerd en via de arrangementensystematiek geldt dat ook 'tariefdifferentiatie'.

Een maatregel als het invoeren van een eigen bijdrage kan leiden tot minder kosten, maar daar zal ook wellicht de bestuurlijke afweging nodig zijn of het wenselijk is.

En dan zijn er ook maatregelen die wel voor het Rijk maar waarschijnlijk niet voor gemeenten leiden tot een besparing. Bijvoorbeeld de maatregel 'inperken van lichte zorgvormen' betekent dat ondersteuning verschuift van jeugdhulp naar basisvoorzieningen als de jeugdgezondheidszorg of het welzijnswerk. Deze worden echter ook door de gemeente bekostigd. Een nadere financiële analyse wordt nog gemaakt.

Bijlage 1: Impactanalyse landelijk voorgestelde maatregelen i.r.t. regio Rijnmond

De code verwijst naar de aanbevelingen van de commissie Sint.

Categorieën zijn Positief advies, Doen we al en Negatief advies.

Per maatregel staat aangegeven wat de impact is voor Rijnmond (nog niet financieel) en hoe de haalbaarheid beoordeeld wordt.

Positief advies

nr	Maatregelen	Impact Rijnmond	Financiële impact
B2	Wettelijke afbakening reikwijdte jeugdhulp.	<ul style="list-style-type: none"> - Betreft een wetswijziging, actie vanuit het Rijk noodzakelijk. - Goede uitgangspunten voor afbakening door arbitrage-commissie	<ul style="list-style-type: none"> - 200 mln - Geen bezuiniging voor gemeente, maar verschuiving van uitgaven naar oa welzijn.
B7	Niet werkende of schadelijke interventies uitsluiten uit het pakket.	Op dit moment is nog maar zo'n 10% van de interventies op het gebied van jeugdhulp bewezen effectief. Er moet daarom meer worden geïnvesteerd in onderzoek om de werkzaamheid van interventies aan te tonen.	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post - Geen bezuinigingsmaatregel, eerder een kwaliteitsslag.
B13	Vereenvoudigen keten jeugdbescherming.	<ul style="list-style-type: none"> - Betreft een wetswijziging, actie vanuit het Rijk noodzakelijk. - Rijnmond wil hierin pilot zijn. Belangrijk is randvoorwaarde tav rol RvdK	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post (vanaf 2026) - Voor pilot zijn eventuele investeringen nodig
B17	Voorkomen en verkorten van residentiële jeugdzorg.	<ul style="list-style-type: none"> - Wordt meegenomen in nieuwe regionale contracten vanaf 2023. - Afbouw bedden voorzien.	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post - Betreft een maatregel wat een investering (gezinssituatie) vereist.
B18	Normaliseer voogdij-ondersteuning (meer inzetten op informele steunfiguren	Denk aan de inzet van een 'JIM' of mentor, maatje in plaats van een professional. Wordt in gemeenten al actief op ingezet	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post; - Betreft maatregel waar we al deels inzet op doen.
B19	Afbakening Jeugdwet in relatie tot andere wetten - volwassenen-GGZ	Steun van het Rijk is hiervoor een voorwaarde. Zorgverzekeraars zijn meest weinig genegen met gemeenten afspraken te maken	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post; - Uitsluitend akkoord wanneer vanuit het Rijk afspraken gemaakt wordt met zorgverzekeraars. - Kan behoorlijke financiële impact hebben
B20	Inkomensafhankelijke eigen bijdrage	<ul style="list-style-type: none"> - Betreft een wetswijziging, actie vanuit het Rijk noodzakelijk. - Bestuurlijk draagvlak in regio is divers	<ul style="list-style-type: none"> - PM-post - Vanwege wetswijziging niet voor 2023 te implementeren

		- Hangt samen met B21 en B22	- Investering in aanpassing administratie
B21	Inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor ambulante zorg op locatie met uitzondering van daghulp	- Betreft een wetwijzing, actie vanuit het Rijk noodzakelijk. - Bestuurlijk draagvlak in regio is divers - Hangt samen met B20 en B22	- PM-post - Vanwege wetwijziging niet voor 2023 te implementeren - Investering in aanpassing administratie
B22	Inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor ambulante zorg op locatie met uitzondering van inzet van het wijkteam	- Betreft een wetwijzing, actie vanuit het Rijk noodzakelijk. - Bestuurlijk draagvlak in regio is divers - Hangt samen met B20 en B21	- PM-post - Vanwege wetwijziging niet voor 2023 te implementeren - Investering in aanpassing administratie
B9	De volledige regie op de toegang bij gemeenten beleggen	Positieve grondhouding maar eerst moet worden onderzocht of de opbrengst opweegt tegen de benodigde investering in wijkteams.	- PM-post - Behoeft een business case om na te gaan of investering in capaciteit wijkteams opweegt tot de ombuiging. - Let wel: via inzet POH-GGZ is al grotere beïnvloeding op de verwijzers huisartsen

Wat doen we al?

Hieronder staat opgenomen welke maatregelen uit het landelijke pakket in Rijnmond al in gang waren gezet.

nr	maatregelen	Impact Rijnmond	Financiële impact
AEF	Verkennen bevorderen versnellen uitstroom	Dit maakt onderdeel uit van de regionale taakstelling	- Is reeds opgenomen in begroting GRJR - Betreft geen ombuiging
AEF	Brede invoering POH-jGGZ	Dit maakt onderdeel uit van de regionale taakstelling	- 88 miljoen - Is al opgenomen in begroting GRJR - Betreft geen ombuiging
B5	Selectie en contractering	Er zijn nu 15 zorgaanbieders gecontracteerd. Deze maatregel gaat geen impact hebben op de regio	- PM-post - Geen ombuigingsmogelijkheid
B3	Regionalisering	Rotterdam-Rijnmond is de grootste van de 42	- 6 miljoen - Geen ombuigingsmogelijkheid

		jeugdhulpregio's met vorm GR. Wel kiezen de MVS-gemeenten voor een eigen inkoopmodel. Impact maatregel beperkt/nihil	
B6	Tariefdifferentiatie	Dit gebeurt al via de arrangementen-systematiek en het onderscheid in regionale en lokale inkoop. Impact maatregel nihil.	- 24 miljoen - Geen ombuigingsmogelijkheid
B8	Terugdringen van tekorten door zaken vanuit de Jeugdwet niet meer te doen	Onderdeel van regionale taakstelling. Leidt tot een verschuiving van kosten naar welzijn en onderwijs. De zorgvraag verdwijnt niet	- PM-post - Geen ombuigingsmogelijkheid - Betreft verschuiving uitgaven naar oa Welzijn
B11	Reguleren medische verwijsroute en GI-route	In onze regio zijn deze routes al gereguleerd via bijvoorbeeld afspraken over de 'huisartsenroute' per subregio	- 30 miljoen (vanaf 2022) - Geen ombuigingsmogelijkheid
B14	GI voeren bij complexe problematiek overleg met gemeenten voor verwijzing	Dit betreft een beperkt aantal cases en dit overleg vindt in de praktijk al plaats via de jeugdbeschermingstafels (en specifiek voor de wachtlijstaanpak via het zorgbemiddelingsteam).	- PM-post - Geen ombuigingsmogelijkheid
B15	Afbakening Jeugdwet in relatie tot andere wetten- bestaanszekerheid	Elk lokaal team bekijkt een gezinssituatie integraal. Mogelijk dat hierin verbetering mogelijk is maar een brede toets vindt plaats.	- 101 miljoen - Geen ombuigingsmogelijkheid
B16	Investeer in het versterken van het normale leven / veerkracht binnen en buiten de Jeugdwet	Dit doen gemeenten al via algemene en gerichte preventie (bijvoorbeeld versterken van het jongerenwerk en opvoedingsondersteuning in kwetsbare buurten), welzijnswerk en samenwerking met het onderwijs (schoolmaatschappelijk werk of jongerenwerk op school). We gaan dit verder verstevigen door het factorenmodel uitgangspunt	- PM-post - Geen ombuigingsmogelijkheid - Betreft Lokaal (individuele gemeenten) niet Specialistische Zorg (GRJR)

		te laten zijn bij deze inzet > resultaat moet zijn meer effectieve inzet	
--	--	--	--

Negatief

nr	Maatregel	Impact Rijnmond	Financiële impact
B1	Inperken lichte zorgvormen	Voor gemeenten betreft dit een verschuiving van kosten naar welzijn.	- PM-post - Betreft verschuiving van uitgaven naar oa Welzijn en WMO
B4	Centralisatie bepaalde vormen van gespecialiseerde jeugdhulp	a. Overhevelen jeugd-GGZ naar de Zorgverzekeringswet: dit bemoeilijkt het bieden van integrale zorg aan een jeugdige of gezin. Voor welk probleem biedt dit een oplossing? Zorgverzekeraars kopen bij dezelfde GGZ-aanbieders zorg in. b. Centralisatie bovenregionale jeugdzorg: dit bemoeilijkt het bieden van integrale zorg aan een jeugdige of gezin en doet afbreuk aan de beleidsvrijheid van gemeenten, terwijl de arbitragecommissie juist adviseert deze te versterken.	- PM-post - Let op ketenwerking
B10	Optimalisatie na externe verwijzing (medisch) of bepaling (GI)	Hierbij toetst een lokaal team een verwijzing door een huisarts of GI. Dit betekent dubbel werk en daarnaast heeft een huisarts en GI expertise die een lokaal team ontbeert	- 28,9 miljoen - Dit is geen ombuiging in onze ogen, maar eerder een extra uitgave.
B12	Versmallen medische verwijsroute en GI-route	Dit betreft maatwerkcontracten met niet gecontracteerde aanbieders. Mede omdat in onze regio zorgaanbieders waar nodig met onderaannemers moeten werken komt dit zelden voor en betreft dan meestal verhuizingen. Van deze maatregel wordt voor onze regio geen financiële meerwaarde verwacht	- 49 miljoen (vanaf 2022) - Betreft wetswijziging, dus op zijn vroegst 2023 implementeerbaar.

Bijlage 2

1. Overzicht maatregelen met overeenstemming tussen Rijk en VNG. Verwachte budgettaire opbrengst 2022-2028

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Versterken normale leven/veerkracht jeugdigen en hun omgeving (B16)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Vereenvoudiging jeugdbeschermingsketen (B13)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Voorkomen en verkorten residentiele zorg (B17)	pm	pm	pm	pm	300	300	300
Normaliseren voogdijondersteuning (B18)	pm	6	12	18	26	26	26
Inperken lichte zorgvormen en niet werkende of schadelijke interventies uitsluiten (B1 en B7)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Afbakening reikwijdte (B2)	33	67	133	200	200	200	200
Versterking bestaanszekerheid (B15)	101	101	101	101	101	101	101
Selectie en contractering (B5)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Tariefdifferentiatie (B6)	6	12	14	17	17	24	24
Beperking verwijzingen naar gecontracteerd aanbod (B12)	36	49	49	49	49	49	49
Regionalisering (B3)	-47	-47	46	-44	-43	6	6
Brede invoering POH-jeugd GGZ (AEF rapport, bijlage E, 1)	38	75	75	75	88	88	88
Standaardisatie uitvoering (B23)	48	112	126	155	224	224	224
Verkennen op basis van onderzoek 'analyse in- en uitstroom in jeugdzorg' of nog andere maatregelen mogelijk zijn om de uitstroom te bevorderen en de trajectduur te beperken	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	214	374	463	570	961	1017	1017
	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm

2. Overzicht van maatregelen **geen** overeenstemming tussen Rijk en VNG. Verwachte budgettaire opbrengst 2022-2028 (genoemde bedragen zijn van Rijkszijde)

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Zaken vanuit de Jeugdwet niet meer te doen (B8, AEF Bijlage E, 11)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Kwaliteitsagenda en kwaliteitscyclus	-25	-35	-40	-40	-40	-35	-15
Normeren behandelduur (rapport stuurgroep: paragraaf 4.3, blz. 25)	47	71	94	94	94	94	94
Verantwoordelijkheden inzake voorliggend veld nader bepalen (0,15 mld)	155	155	155	155	155	155	155
Leren en verbeteren (benchmarkmethode: 0,025 – 0,9 mld)	66	131	262	262	262	262	262
Accres over incidentele bijdragen 2019-2022 (0,04 mld)	41	41	41	41	41	41	41
Vergroten kostenbewustzijn/invoering eigen bijdragen (B20-B22): 0,2 mld -1,2 miljard afhankelijk van vormgeving	pm	pm	pm	184	184	184	184
Inzet en verwijzen volwassen GGZ (B19)	pm	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Totaal	284	363	512	696	696	701	721
	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm	+pm

Bijlage 3

Adviesrapport Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen

Het piept en kraakt in de financiën van het decentraal bestuur en vooral bij gemeenten. Maar het is niet alleen een kwestie van 'meer geld'. De werkelijke oorzaak ligt in een disbalans tussen: taken, organisatie, bevoegdheden en bekostiging. Door deze disbalans is er te weinig ruimte voor decentrale overheden om zelf beleidskeuzes te maken en wordt hun slagkracht beperkt. Om te voorkomen dat de financiële problemen onbeheersbaar worden en de kracht van decentrale overheden verder wordt uitgehold, moet de balans worden hersteld. Dat bepleit de Raad voor het Openbaar Bestuur in het advies 'Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen'. In het advies roept de ROB het volgende kabinet op om fundamentele keuzes te maken in de bestuurlijk-financiële verhoudingen.

Financiële tekorten

Meer dan twee op de drie gemeenten kampt met financiële tekorten. Steeds minder gemeenten krijgen hun begroting structureel rond. Gemeenten en provincies zijn voor hun inkomsten in grote mate afhankelijk van het Rijk. De omvang en de ontwikkeling van de algemene uitkering uit het gemeente- en provinciefonds is daarbij van essentieel belang. Gemeenten proberen de tekorten te compenseren door het heffen van meer belastingen en het sluiten van publieke voorzieningen zoals bibliotheken en zwembaden.

Kracht van decentraal bestuur op de proef gesteld

Als belangrijkste oorzaak van de tekorten wordt gewezen op de sterk groeiende kosten van het sociaal domein. Vooral het tekort op de gemeentelijke jeugdzorgtaken valt op: zonder grote politieke ingrepen bedraagt dat ongeveer € 1,5 miljard per jaar. Voor gemeenten speelt ook de onzekerheid over de gevolgen van de herverdeling van het gemeentefonds een belangrijke rol. Daar komt op dit moment de grote onzekerheid bij over hoe fundamenteel en verstrekkend de financiële gevolgen van de coronacrisis zullen zijn.

Tegelijkertijd hebben provincies, gemeenten en waterschappen een cruciale rol in grote, langjarige opgaven zoals woningbouw, klimaatadaptatie en verduurzaming. Door deze stapeling van vraagstukken wordt de kracht van het decentraal bestuur op de proef gesteld.

Balans tussen 4 elementen

Een zak geld om de tekorten weg te werken, een herverdeling van het gemeentefonds, een andere normeringssystematiek of een uitbreiding van de mogelijkheden om lokale belastingen te heffen. Het is allemaal nodig en wenselijk. Maar het lost het structurele probleem in de bestuurlijke en financiële verhoudingen tussen het Rijk en de gemeenten niet op.

Om die verhoudingen weer in evenwicht te brengen, onderscheidt de Raad vier elementen:

1. De financiën; de financiën van decentrale overheden - met name gemeenten - dreigen te ontsporen. De financiële ruimte voor decentrale overheden om zelfstandig keuzes te maken staat onder druk door de toenemende last van uitvoering van rijksbeleid.
2. De bestuurlijke organisatie; wie doet wat? Er is een mismatch tussen opgaven, schaal en bevoegdheden. Gemeenten verliezen de controle op hun uitgaven als gevolg van het toegenomen belang van (verplichte) regionale samenwerking.

3. De instrumenten; er zijn decentraal onvoldoende instrumenten om grote meerjarige opgaven zoals klimaat en woningbouw te sturen en te bekostigen.
4. Instituties en cultuur; in de omgang tussen Rijk en decentrale overheden kan en mag wrijving zijn. Zonder wrijving geen glans. Maar de geldende spelregels worden onvoldoende gevolgd. En dan zijn discussies niet meer productief.

Evenwicht essentieel voor goed geordend openbaar bestuur

Een krachtig decentraal bestuur vervult een wezenlijke waarde binnen een democratisch geordend openbaar bestuur. De Raad wil daarom het debat voeren over het opschonen van verhoudingen, het borgen van spelregels en het innoveren van instrumenten. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen is essentieel voor een goed geordend openbaar bestuur. De juiste taken op de juiste plek, met bijpassende verantwoordelijkheden en de juiste bekostiging. Het zou daarom een goede zaak zijn als het kabinet een deltacommissaris aanstelt die binnen een jaar komt met de uitwerking van een samenhangend pakket van maatregelen om de onderliggende oorzaken van de disbalans aan te pakken en te zorgen voor duidelijke spelregels waaraan alle partijen zich gehouden weten.

Dit om te zorgen dat er weer rust, reinheid en regelmaat in de bestuurlijk-financiële verhoudingen ontstaat.